

Šukrullah b. Šihabuddin Ahmed al-Zaki, RADOST HRONIKA, preveo s perzijskog Ahmed Zildžić, Bošnjački institut, Fondacija Adila Zulfikarpašića, Sarajevo, 2018, 366 + 271 str. (+ 12 kolor faksimila).

Rijetko smo u prilici na našem podneblju susretati se sa hroničarskim djelima, osobito jezika čije ishodište nisu naši prostori ili pak njihovi autori ne pripadaju „našoj geografiji“. Ovih se dana u izdanju Bošnjačkog instituta - Fondacija Adila Zulfikarpašića, u prijevodu i obradi dr. Ahmeda Zildžića pojavilo djelo *Radost hronika*, hroničara 15. stoljeća Šukrullaha b. Šihabuddina Ahmeda al-Zakija, na koje želimo ukazati osim osvrtom.

Hronike predstavljaju jedan od najznačajnijih žanrova historiografskog karaktera na prijelazu iz srednjeg u rani novi vijek. One su nastale pod snažnim utjecajem istočnjačke pisane tradicije, posebno perzijske, koja je izrazito utjecala na formalne, strukturalne i stilističke komponente osmanskih hronika nastalih u klasičnom razdoblju osmanske povijesti. Kao produkt istočnjačke historiografske tradicije hronike imaju šabloniziranu formu, sa manje ili više uobičajenim dijelovima, koji počinju od nastarijih vremena do vremena samoga autora hronike. Rane hronike su pisane na perzijskom, kao jednom od jezika islamske kulture i civilizacije, a kasnije na osmansko-turskom jeziku, tako da su one na perzijskom postavljale temelje i standarde za kasnije hronike pisane na osmansko-turskom jeziku. Hronike su vrlo prijemčiva i popularna forma jezičkog i literarnog izraza u Osmanskom Carstvu, vrlo značajna sa historijskog i historiografskog aspekta, jer predstavljaju dragocjena svjedočanstva vremena u kojemu su nastajale.

Hronika pod naslovom *Bahjat al-Tawārīḥ* (per.) (*Behcetü'î-Tevâriḥ* tur.), nastala sredinom 15. stoljeća, pisana je na perzijskom jeziku. Ona je univerzalna povijest svijeta od nastanka do vremena autora, dakle, do sredine 15. stoljeća. Popularnost i značaj svjedoči 18 primjeraka ovoga djela u rukopisnim riznicama od Dušanbea (Tadžikistan) do Londona i Pariza. Rukopisni primjerci na perzijskom jeziku nalaze se u sedam biblioteka u Republici Turskoj, šest ranije poznatih primjeraka u bibliotekama ili rukopisnim zbirkama diljem Evrope (Serez, Beč, London, Pariz, Sankt Petersburg, Minhen), te tri novootkrivene biblioteke sa 4 rukopisna primjerka (Dušanbe, Sofija i Sarajevo). Popularnost ove hronike svjedoči interes za njeno prevođenje još u 16. stoljeću, što dodatno govori o značaju ovog djela čijih 15 primjeraka imamo i u prijevodu na osmansko-turski jezik, pod naslovom *Mahbub-u qulub al-arifin*.

Prisustvo ovoga djela u Bosni potvrđuje integriranost ovoga prostora u jedan globalni islamski kulturno-civilizacijski krug. To govori da je Bosna

ostvarivala intelektualnu, književnu i historiografsku komunikaciju sa svim krajolicima islamskog kulturno-civilizacijskog kruga, te da se ta komunikacija ostvarivala najvišim intelektualnim i jezičkim standardima. Jer popularnost djela u najznačajnijim kulturnim metropolama svoj odraz našla je i na krajnjem zapadnom dijelu nosilaca islamskih civilizacijskih trendova, kako u sferi materijalne kulture tako i u sferi onoga što danas nazivamo pisanom kulturnom baštinom jezikoslovne, filološke ili historiografske naravi. U tome i jeste značaj prisustva rukopisa u Bosni i Hercegovini i njegovog prijevoda na bosanski jezik, upravo s primjerka koji se nalazi u Bošnjačkom institutu u Sarajevu. O prepisivaču niti drugim pojedinostima, posebno o tome kada i kako je prijepis dospio u naše krajeve, ne zna se ništa sem pretpostavke da bi prijepis mogao biti star oko 300 godina. Bez obzira na sve nepoznanice, ovo djelo i, posebno, njegovo prisustvo u Bosni i Hercegovini imaju višestruku – književnu, historijsku i kulturološku važnost. Ono svjedoči interkulturalnu povezanost Bosne, kako u klasičnom razdoblju osmanske uprave, u vrijeme uspona Carstva, tako i u vremenu koje se označava kao period stagnacije. Ako je prijepis star „oko 300 godina“, zašto bi bio prepisivan u Bosni, koja je geografski, a posebno jezički, znatno dalje od jezika izvora, osim ako nije u pitanju popularnost?

Ukratko, prijevod djela obuhvata prijevod trinaest poglavlja, od prvog čovjeka na zemlji Adema do dolaska sultana Mehmeda, poznatijeg kao Fatih, na prijesto 1451. godine. Opće je prihvaćeno da je djelo nastalo 1456-1459. godine. Koliko god se činilo vrlo jednostavnim pisanje ovakve vrste djela, iz impozantnog broja izvora na kojima se temelji ova hronika, što ih autor daje na početku hronike, vidi se zapravo koliko je to zahtjevan posao za samoga autora, ali i prevodioca. Tek se trinaesto poglavlje odnosi na Osmansko Carstvo, osmansku lozu, od Ertogrula do sultana Mehmeda Fatih.

Prijevod „hronika“ je vrlo čitak, zanimljiv, svojevrsna povijesna retrospektiva, sa dragocjenim podacima iz vremena života samoga pisca hronike. Prijevod je opremljen neophodnim kritičkim aparatom sa obiljem podnožnih bilješki i pojašnjenja, upravo onako kako to nalažu visoki standardi nauke. Već smo istakli široki vremenski okvir koji obuhvata ova hronika. To svakako usložnjava posao prevodiocu koji mora pratiti brojne tope, imena epoha, dinastija, članova dinastija i sl. te čitaocima bosanskog govornog područja približiti i prenijeti misao i smisao hronike. Jednom riječju, tekst i kontekst djela. Svim tim vrlo zahtjevnim zadacima prevodilac dr. Ahmed Zildžić odgovorio je na vrlo kvalitetan način. Kvalitet više ovom izdanju daje Zildžićev napor da uz prijevod čitateljstvu ponudi i izvorni tekst hronike u prijepisu. No, koliko god nam sami tekst hronike bio jednostavan i čitak, njegovo razumijevanje bilo bi vrlo teško bez uvoda u kojemu nam se nudi jedan širi kontekst, od identifikacije autora, preko izvora kojima se Šukrullah služio za

pisanje hronike, rezimiranog sadržaja, recepcije hronike u pisanoj tradiciji, te kritičkog osvrtu na rukopis s kojeg je prijevod vršen. To otklanja brojne dileme koje se mogu naći pred čitateljima.

Prijevod na bosanski jezik afirmira ranije nepoznati primjerak rukopisa hronike, uvrštava ovaj prostor na kulturnu mapu svijeta zajedno sa već naprijed istaknutim evropskim i svjetskim kulturnim metropolama. Posredstvom ovog prijevoda naša šira naučna i kulturna javnost ima priliku upoznati se sa jezičkim tradicijama, literarnim izrazima, žanrovima i historiografskim djelima, ali mnogo važnije je to što se otvara mogućnost za komparativna izučavanja sa nekim žanrovima nastalim u kasnijim razdobljima na našim prostorima, posebno hronikama i ljetopisima, koji imaju određenih sličnosti i zajedničkih elemenata, koliko god nastajali u različitim jezičkim tradicijama i pod različitim utjecajima. Tu posebno mislimo na dodirne tačke u načinu obuhvatanja povijesti koje počinju od najstarijih vremena. Sve to predstavlja vrlo važne razloge za zaključak da *Radost hronika* zapravo jeste djelo za užitek čitalaca, kako u sadržajnom tako i vizualnom pogledu, kojeg prati vrlo kvalitetna tehnička oprema i tehnička rješenja.

Aladin Husić